

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Факультет гуманітарної, філологічної та економічної освіти
Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін

ІНСТРУКТИВНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“НОВІТНЯ ІСТОРІЯ КРАЇН СВІТУ”

підготовки здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності А4 Середня освіта (за предметними спеціальностями)
за освітньо-професійною програмою: “Середня освіта (історія та
громадянська освіта)”

Укладач:
к.іст.н., доц. Шалашна Н.М.

Дніпро-Слов’янськ – 2025 р.

УДК 378.016:94''19/20''(075.8)

Н73

**Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ДДПУ
(протокол № 7 від 05.02.2026 р.)**

Рецензенти:

Саяпіна Світлана Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Воронова Надія Сергіївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Новітня історія країн світу. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять та самостійної роботи: навчальний посібник / Донбаський державний педагогічний університет; уклад. Н.М. Шалашна. - Дніпро-Слов'янськ: ДДПУ, 2025. - 72 с.

Навчальний посібник призначений для підготовки до практичних занять з курсу “Новітня історія країн світу”. Метою навчального посібника є забезпечення якісного опрацювання кожної з тем навчального курсу та допомога в самостійній роботі. Посібник містить плани практичних занять, списки рекомендованої літератури та методичні вказівки щодо роботи над питаннями. Видання призначено для здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти спеціальності А4.03 Середня освіта (історія та громадянська освіта).

© ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет
© Кафедра філософії, історії та соціально-гуманітарних дисциплін
© Н.М. Шалашна

ЗМІСТ

Вступ	4
Загальні рекомендації щодо підготовки до практичних занять	8
Теми практичних занять та методичні рекомендації до підготовки	11
Загальні рекомендації щодо виконання самостійної роботи	60
Рекомендована література	71

ВСТУП

Дисципліна «Новітня історія країн світу» посідає завершальне місце у системі професійної підготовки майбутніх учителів історії та є логічним підсумком вивчення всесвітньо-історичного процесу від ранньомодерної доби до сучасності. Курс спрямований на осмислення ключових політичних, соціально-економічних, культурних і цивілізаційних трансформацій, що визначили розвиток людства у ХХ – на початку ХХІ ст., та формували сучасний світовий порядок.

Хронологічною межею початку новітньої історії традиційно вважається 1914 рік – початок Першої світової війни, яка стала вододілом між класичною індустріальною цивілізацією та новою епохою глобальних потрясінь і модернізаційних зламів. Упродовж цього періоду країни світу пройшли складний шлях від індустріального до постіндустріального й інформаційного суспільства, пережили науково-технічну революцію, світові війни, революції, крах колоніальних імперій, протистояння демократичних і тоталітарних моделей розвитку.

Курс має не лише пізнавальне, а й світоглядне значення, оскільки формує у здобувачів здатність критично осмислювати новітні історичні процеси, аналізувати альтернативи суспільного розвитку та розуміти історичні передумови сучасних глобальних викликів. Опанування дисципліни є важливим етапом формування професійних компетентностей майбутнього вчителя історії, здатного інтегрувати знання з новітньої історії у навчально-виховний процес.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Новітня історія країн світу» є формування в здобувачів цілісного розуміння глобальних політичних, соціальних, економічних і культурних процесів від початку ХХ ст. до сьогодення. Курс покликаний розвинути здатність аналізувати ключові події світової історії в контексті міжнародних взаємин, глобалізації та регіональних трансформацій. Вивчення дисципліни сприяє опануванню

методів критичного аналізу історичних джерел і порівняльних підходів у дослідженні різних моделей розвитку держав.

Успішній реалізації даної мети сприяє виконання наступних **завдань**:

- Сформуванню у здобувачів цілісне уявлення про основні етапи та закономірності розвитку країн світу в новітній період, з урахуванням політичних, соціально-економічних, культурних і цивілізаційних трансформацій.
- Ознайомити здобувачів з ключовими концепціями та підходами новітньої історіографії, навчити орієнтуватися в основних теоретичних моделях інтерпретації подій ХХ – початку ХХІ ст.
- Розвинути вміння аналізувати причини, перебіг і наслідки найважливіших історичних подій новітньої доби (світові війни, революції, процеси деколонізації, «холодна війна», глобалізація).
- Вдосконалити навички роботи з різними типами історичних джерел новітнього часу (офіційні документи, мемуари, статистичні матеріали, преса, візуальні та електронні джерела), здійснювати їх критичний аналіз і порівняння.
- Розвинути здатність порівнювати моделі розвитку окремих країн і регіонів світу, виявляти спільні та відмінні риси їхньої модернізації, політичних режимів і соціальних трансформацій.
- Сприяти формуванню вмінь застосовувати історичні знання для аналізу сучасних міжнародних процесів і політичних конфліктів, розуміння їх історичних передумов.
- Вдосконалити навички самостійно формулювати наукові проблеми, аргументовано викладати власні висновки в усній і письмовій формах, брати участь у наукових дискусіях та академічних дебатах.
- Закріпити розуміння принципів академічної доброчесності, коректного використання джерел і наукової літератури, а також дотримання вимог до оформлення результатів історичного дослідження.

В результаті опанування курсу здобувачі набудуть наступних **компетентностей**:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі середньої освіти, що передбачає застосування теоретичних знань і практичних умінь із наук предметної спеціальності, педагогіки, психології, теорії та методики навчання і характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу *на рівні базової середньої освіти*.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК10. Здатність поважати різноманітність і мультикультурність суспільства, усвідомлювати необхідність рівних можливостей для всіх учасників освітнього процесу.

ПК 1. Знання та розуміння змісту й методології фундаментальних і спеціальних історичних дисциплін.

ПК 2. Знання сучасних досліджень в галузі історії.

ПК 3. Знання категоріально-понятійного апарату історичної науки, здатність орієнтуватися у науковій періодизації історії, використовувати її як спосіб пізнання історичного процесу.

ПК 5. Здатність розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот.

ПК 6. Здатність здійснювати критичний аналіз джерел інформації та використовувати їх у професійній діяльності.

Вказані компетентності мають реалізовуватись у наступних **результатах навчання:**

ПРН 13. *Демонструє* знання основних положень нормативно-правових документів щодо професійної діяльності, обґрунтовує необхідність використання інструментів демократичної правової держави у професійній та громадській діяльності та прийняття рішень на засадах поваги до прав і свобод людини в Україні.

ПРН 14. *Уміє інтегрувати* в освітній процес знання про основні історичні етапи становлення України як держави та особливості розвитку української культури; усвідомлено формувати у здобувачів розуміння цінності незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України, громадянського суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина; *цінувати* різноманіття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, взаємоповаги, діалогу та співробітництва.

ПРН 16. *Демонструє* знання змісту фундаментальних і спеціальних галузей історичної науки та спеціальних історичних дисциплін, *пояснює і характеризує* історичні процеси і події у їх порівнянні та взаємозв'язку.

ПРН 17. *Знає і аналізує* сучасні наукові дослідження з проблем вітчизняної та всесвітньої історії, спеціальних дисциплін та *імплементує* знання у навчальну і практичну діяльність.

ПРН 18. *Орієнтується* в історичному часі, застосовуючи періодизацію, характеризувати суспільні явища в розвитку, вільно *оперує* спеціальною термінологією.

ПРН 19. *Демонструє* інтегроване мислення, *пояснює* цілісну картину суспільно-історичного розвитку через міжпредметні зв'язки.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Практичні заняття з дисципліни відбуваються у вигляді семінарів. Семінарське заняття є однією з основних форм навчально-дослідницької роботи в курсі «Новітня історія країн світу» та відіграє важливу роль у формуванні професійних компетентностей майбутнього вчителя історії та громадянської освіти. Його сутність полягає в активному, проблемно-аналітичному опрацюванні навчального матеріалу, поглибленні знань, набутих під час лекцій, та розвитку вмінь самостійного історичного мислення. На відміну від лекції, семінар передбачає діалог, дискусію, аргументоване висловлення позицій і спільний аналіз історичних явищ та процесів новітньої доби.

Підготовка до семінарського заняття повинна бути системною і цілеспрямованою. Насамперед здобувач освіти має уважно ознайомитися з темою та планом заняття, визначити ключові проблемні питання і поняття. Обов'язковим є опрацювання конспекту лекцій, рекомендованої навчальної та наукової літератури, а також, за можливості, історичних джерел. Під час підготовки доцільно вести структуровані записи, фіксувати дати, події, основні концепції та різні історіографічні підходи. Особлива увага приділяється виявленню причинно-наслідкових зв'язків, порівняльному аналізу моделей розвитку країн і оцінці альтернатив історичного розвитку.

Метою семінарських занять є формування в здобувачів освіти здатності самостійно аналізувати події новітньої історії, працювати з різними типами джерел, аргументовано відстоювати власну позицію та брати участь у фаховій дискусії. У ході семінарських занять здобувачі мають вдосконалити вміння логічно й послідовно викладати матеріал, критично оцінювати історичні факти та інтерпретації, застосовувати набуті знання для осмислення сучасних суспільно-політичних процесів. Очікуваним результатом є не лише засвоєння навчального матеріалу, а й розвиток

професійного мислення майбутнього вчителя історії та його готовність до використання матеріалу новітньої історії у навчально-виховній практиці.

Тематика практичних занять розроблена у відповідності до загальної мети освітньо-професійної програми “Середня освіта (історія та громадянська освіта)”. Підготовка до практичного заняття здійснюється в два етапи і складається із теоретичної та практичної частин. Обидва етапи роботи є обов’язковими. Теоретична частина виконання завдання передбачає опрацювання рекомендованих до даної теми джерел та літератури, самостійне осмислення матеріалу за кожним питанням. Важливе значення на цьому етапі мають консультації викладача, водночас значною мірою вивчення матеріалу забезпечується самостійною роботою здобувачів освіти. В процесі роботи над кожним питанням здобувач освіти самостійно визначає форми фіксації необхідного матеріалу (письмове конспектування в традиційній формі або із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, створення опорних схем різних типів, ментальних карток, голосових нотаток тощо). Основним джерелом інформації для підготовки до всіх практичних занять є лекція за відповідною темою та рекомендований до курсу підручник. До кожного практичного заняття наведено список рекомендованої літератури. Також здобувачі можуть здійснювати самостійний пошук інформації в бібліотеках або в інтернет-мережі, проте слід пам’ятати, що інформація має бути відповідною цілям і завданням практичного заняття, об’єктивною, змістовною.

Практичні завдання передбачають обговорення результатів самостійної підготовки в групі. Обговорення відбувається у вигляді дискусії, розгорнутої бесіди, конференції, “круглого столу”, особливо якщо обговорюються проблемні питання.

Оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, отриманих під час практичного заняття здійснюється за такими **критеріями:**

- під час опитувань – за повну й ґрунтовну відповідь на сформульоване запитання з теми заняття;
- під час тестування – за правильні відповіді на запитання тесту з теми заняття;
- у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні; за володіння формулами й математичними методами, необхідними для виконання завдання; за отриманий правильний результат.

Оцінювання рефератів, доповідей, есе, презентацій тощо за визначеними темами здійснюється відповідно до таких критеріїв:

- за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту, має бути ще не менше трьох джерел інформації);
- за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на використану літературу та джерела;
- за наявність змістовних висновків;
- за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.

У разі виявлення невідповідності результатів навчання окремим критеріям із тієї чи тієї форми контролю знань кількість балів, яка виставляється здобувачу, може бути знижена:

- за неповну відповідь;
- за кожну неправильну відповідь;
- за невчасне виконання завдання;
- за недостовірність поданої інформації;
- за недостатнє розкриття теми;
- за відсутність посилань на літературні джерела.

ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ

**Тема 1. Європейське та світове суспільство на межі XIX–XX ст.:
модернізаційні процеси та їхній вплив на міжнародні відносини.**

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про характер і напрями модернізаційних процесів у провідних країнах Європи та світу наприкінці XIX – на початку XX ст.; проаналізувати соціально-економічні, політичні та культурні трансформації індустріальної доби; з'ясувати взаємозв'язок між модернізацією, імперіалізмом і змінами в системі міжнародних відносин; розвинути вміння працювати зі статистичними матеріалами, програмними документами, публіцистикою та науковими інтерпретаціями; сформувати навички порівняльного аналізу та критичного осмислення передумов глобальних конфліктів початку XX ст.

План заняття:

1. Соціально-економічні аспекти модернізації наприкінці XIX – на початку XX ст.
2. Політична модернізація та трансформація суспільних інститутів.
3. Імперіалізм, колоніальна експансія та глобалізація світової економіки.
4. Модернізаційні зрушення і трансформація системи міжнародних відносин.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Соціально-економічні аспекти модернізації наприкінці XIX – на початку XX ст.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу завершального етапу індустріалізації та переходу провідних країн світу до монополістичного капіталізму. Доцільно звернути увагу на розвиток важкої промисловості, енергетики, транспорту, фінансового капіталу та формування

транснаціональних економічних зв'язків. Важливо проаналізувати соціальні наслідки модернізації: урбанізацію, формування масового робітничого класу, зростання середніх верств, загострення соціальних суперечностей. Рекомендується використовувати статистичні дані, економічні огляди, праці сучасників і дослідження істориків. Проблемний підхід передбачає з'ясування питання, чи була економічна модернізація стабілізуючим чинником, чи, навпаки, породжувала нові конфлікти в суспільстві.

2. Політична модернізація та трансформація суспільних інститутів.

Готуючись до цього пункту, студенти мають проаналізувати процеси політичної модернізації: розширення виборчих прав, розвиток парламентських систем, становлення масових політичних партій і профспілок. Особливу увагу слід приділити еволюції держави загального добробуту, зростанню ролі бюрократії та політичної мобілізації мас. Водночас важливо розглянути альтернативні моделі розвитку — авторитарні й напівавторитарні режими, що поєднували модернізацію з обмеженням політичних свобод. Джерельною базою є конституції, партійні програми, публіцистика, мемуари політичних діячів. Проблемне питання: чи завжди політична модернізація супроводжувала соціально-економічні зміни.

3. Імперіалізм, колоніальна експансія та глобалізація світової економіки.

У межах цього питання доцільно розглянути імперіалізм як закономірний етап розвитку індустріальних держав. Студенти мають проаналізувати мотиви колоніальної експансії, економічні інтереси метрополій, роль колоній у світовому господарстві та наслідки колоніалізму для країн Азії й Африки. Варто звернути увагу на формування світового ринку, міжнародного поділу праці та фінансової залежності периферійних регіонів. Рекомендується працювати з картами, дипломатичними документами, економічними звітами. Проблемний аспект полягає в оцінці

того, чи сприяв імперіалізм глобальній модернізації, чи закріплював нерівність і конфліктність світової системи.

4. Модернізаційні зрушення і трансформація системи міжнародних відносин.

Підготовка до цього питання має бути зосереджена на аналізі змін у балансі сил наприкінці XIX – на початку XX ст. Важливо розглянути формування військово-політичних блоків, гонку озброєнь, дипломатичні кризи та зростання напруженості у міжнародних відносинах. Доцільно простежити, як економічна конкуренція, націоналізм і імперські амбіції впливали на зовнішню політику держав. Джерелами слугують дипломатичні договори, урядові заяви, мемуари дипломатів. Проблемний підхід передбачає осмислення питання: чи були модернізаційні процеси одним із ключових чинників, що привели світ до Першої світової війни.

Питання для дискусії:

1. Чи можна вважати модернізацію наприкінці XIX – на початку XX ст. універсальним і закономірним шляхом розвитку для всіх країн світу, чи вона мала виразно нерівномірний і конфліктний характер?

2. Наскільки соціально-економічні наслідки індустріалізації сприяли політичній стабільності в європейських державах, а в яких випадках вони, навпаки, загострювали внутрішні та міждержавні суперечності?

3. Чи був імперіалізм неминучим результатом економічної модернізації провідних держав, чи він став наслідком конкретних політичних рішень і ідеологічних установок еліт?

4. Якою мірою політична модернізація (розширення виборчих прав, розвиток парламентських інститутів) впливала на зовнішню політику та міжнародну поведінку держав?

5. Чи можна розглядати Першу світову війну як прямий підсумок модернізаційних процесів кінця XIX – початку XX ст., чи її причини мали переважно політико-дипломатичний характер?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні риси соціально-економічної модернізації характеризують країни Європи та світу на межі XIX–XX ст.?

2. У чому полягали ключові напрями політичної модернізації в провідних державах того часу?

3. Які економічні та політичні чинники зумовили посилення імперіалізму й колоніальної експансії?

4. Як модернізаційні процеси вплинули на формування світового ринку та міжнародного поділу праці?

5. Які зміни в системі міжнародних відносин наприкінці XIX – на початку XX ст. створили передумови Першої світової війни?

Тема 2. Причини й початок Першої світової війни у висвітленні різних історичних шкіл та джерел.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти системне уявлення про комплекс причин Першої світової війни та обставини її початку; ознайомити з основними історіографічними підходами до інтерпретації причин війни; навчити аналізувати та порівнювати позиції різних історичних шкіл; розвинути навички критичної роботи з дипломатичними документами, мемуарами, публіцистикою та науковими дослідженнями; сформувати вміння відрізняти фактичний матеріал від його інтерпретацій і робити аргументовані висновки щодо відповідальності держав за розв’язання війни.

План заняття:

1. Структурні та довготривалі причини Першої світової війни.
2. Безпосередні приводи та дипломатична криза літа 1914 р.

3. Інтерпретація причин війни в основних історичних школах.
4. Джерела про початок війни та проблема відповідальності держав.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Структурні та довготривалі причини Першої світової війни.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу глибинних чинників війни: економічної конкуренції, імперіалізму, мілітаризації, націоналізму та системи військово-політичних союзів. Важливо простежити, як нерівномірність модернізації та зміна балансу сил у Європі впливали на зростання міжнародної напруженості. Доцільно звернутися до праць класичної та сучасної історіографії, статистичних даних, аналітичних оглядів початку ХХ ст. Проблемний підхід передбачає з'ясування питання, чи були ці чинники достатніми для неминучості війни, чи вони лише створили сприятливе тло для конфлікту.

2. Безпосередні приводи та дипломатична криза літа 1914 р.

Готуючись до цього пункту, студенти мають детально проаналізувати події від Сараєвського замаху до оголошення війни великими державами. Особливу увагу слід приділити дипломатичному листуванню, ультиматумам, рішенням урядів та механізмам союзницьких зобов'язань. Рекомендується працювати з австро-угорськими, німецькими, російськими та британськими документами. Проблемний аспект полягає в оцінці того, чи залишалися можливості для локалізації конфлікту, чи війна стала результатом ланцюгової реакції політичних рішень.

3. Інтерпретація причин війни в основних історичних школах.

У межах цього питання необхідно порівняти підходи різних історичних шкіл: традиційної (версальської), ревізіоністської, неоревізіоністської, марксистської та сучасної плюралістичної історіографії. Студенти мають з'ясувати, як змінювалися оцінки ролі Німеччини, Антанти та окремих держав у розв'язанні війни. Джерельною базою є наукові монографії, статті, узагальнюючі історіографічні огляди. Проблемний підхід полягає в

осмисленні залежності історичних інтерпретацій від політичного та ідеологічного контексту.

4. Джерела про початок війни та проблема відповідальності держав.

Підготовка до цього питання передбачає роботу з різними типами джерел: дипломатичними збірниками, мемуарами політиків і військових, публіцистикою воєнного часу. Важливо навчитися відрізняти офіційну позицію держав від суб'єктивних оцінок сучасників. Проблемний аспект полягає у визначенні меж історичної відповідальності окремих держав і політичних еліт за початок війни та у розумінні складності однозначних висновків.

Питання для дискусії:

1. Чи була Перша світова війна історично неминучою?
2. Наскільки система військово-політичних союзів сприяла ескалації конфлікту?
3. Чи можна покласти основну відповідальність за початок війни на одну державу?
4. Як політичний контекст впливав на інтерпретацію причин війни в різних історичних школах?
5. Чи здатні джерела епохи дати об'єктивну картину подій літа 1914 р.?

Питання для самоконтролю:

1. Які довготривалі та безпосередні причини Першої світової війни?
2. У чому полягала сутність дипломатичної кризи літа 1914 р.?
3. Які основні історіографічні підходи до пояснення причин війни існують?
4. Які типи джерел використовуються для вивчення початку війни?
5. У чому полягає складність проблеми історичної відповідальності за розв'язання війни?

Тема 3. Версальсько-Вашингтонська система: дискусії щодо її справедливості, стабільності та суперечностей.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про Версальсько-Вашингтонську систему міжнародних відносин як результат Першої світової війни; розкрити її політико-правові засади та механізми функціонування; ознайомити з основними історіографічними дискусіями щодо справедливості, стабільності й довготривалої ефективності цієї системи; розвинути навички критичного аналізу міжнародних договорів і дипломатичних рішень; сформувати здатність зіставляти декларативні принципи повоєнного врегулювання з реальними політичними практиками та їхніми наслідками для європейської й світової політики міжвоєнного періоду.

План заняття:

1. Формування Версальсько-Вашингтонської системи та її правові засади.
2. Принцип справедливості у повоєнному врегулюванні: декларації та реальність.
3. Стабільність і механізми підтримання міжнародного порядку.
4. Внутрішні суперечності системи та причини її кризи.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Формування Версальсько-Вашингтонської системи та її правові засади.

Підготовку слід розпочати з вивчення умов Паризької мирної конференції 1919–1920 рр. і Вашингтонської конференції 1921–1922 рр. Необхідно з'ясувати, які договори та угоди становили основу нової системи міжнародних відносин, які держави були її головними архітекторами та які інтереси вони переслідували. Доцільно проаналізувати тексти Версальського, Сен-Жерменського, Тріанонського договорів, а також угоди щодо обмеження

морських озброєнь. Проблемний підхід передбачає осмислення того, чи була ця система спробою створення справді нового міжнародного порядку, чи лише модифікованим продовженням довоєнної політики балансу сил.

2. Принцип справедливості у повоєнному врегулюванні: декларації та реальність.

У межах цього питання слід зіставити проголошені принципи післявоєнного врегулювання (право націй на самовизначення, колективна безпека, відмова від таємної дипломатії) з реальними наслідками мирних договорів. Особливу увагу варто приділити територіальним змінам у Центрально-Східній Європі, становищу переможених держав та колоніальній проблематиці. Доцільно залучити програму В. Вільсона, матеріали Ліги Націй, оцінки сучасників. Проблемний аспект полягає в аналізі того, для кого і в якому сенсі Версальська система була справедливою, а для кого — джерелом реваншизму й нестабільності.

3. Стабільність і механізми підтримання міжнародного порядку.

Підготовка до цього пункту передбачає аналіз інституційних та політичних механізмів підтримання миру: ролі Ліги Націй, системи гарантій, угод про роззброєння та регіональних договорів. Студенти мають оцінити ефективність цих механізмів у запобіганні конфліктам у 1920-х рр. Доцільно звернутися до конкретних кейсів міжнародних криз та реакції на них великих держав. Проблемний підхід полягає у з'ясуванні, чи мала система достатні інструменти для самозбереження, чи її стабільність була ситуативною та залежною від політичної волі провідних держав.

4. Внутрішні суперечності системи та причини її кризи.

Готуючись до цього питання, необхідно визначити ключові суперечності Версальсько-Вашингтонської системи: нерівність держав, перегляд кордонів, відсутність універсальності, економічні диспропорції та ідеологічні конфлікти. Важливо простежити, як ці чинники сприяли зростанню ревізіонізму та підриву міжнародної стабільності в 1930-х рр.

Джерельною базою мають стати наукові дослідження, документи міжвоєнної дипломатії, оцінки істориків різних шкіл. Проблемний аспект — визначення, чи була криза системи зумовлена її внутрішньою логікою, чи зовнішніми викликами.

Питання для дискусії:

1. Чи можна вважати Версальсько-Вашингтонську систему справедливим міжнародним порядком?
2. Наскільки принцип самовизначення був послідовно реалізований у повоєнному врегулюванні?
3. Чи могла Ліга Націй стати ефективним гарантом миру за інших політичних умов?
4. Яку роль відіграли переможені держави у підриві повоєнної системи?
5. Чи була криза Версальсько-Вашингтонської системи неминучою?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні договори та угоди становили Версальсько-Вашингтонську систему?
2. У чому полягали головні принципи післявоєнного врегулювання?
3. Які механізми забезпечення міжнародної стабільності були закладені в системі?
4. Які суперечності послаблювали повоєнний міжнародний порядок?
5. Які чинники зумовили кризу та занепад Версальсько-Вашингтонської системи?

Тема 4. Політичні експерименти міжвоєнного часу: порівняння авторитарних, демократичних та тоталітарних моделей.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти системне уявлення про політичні трансформації міжвоєнного періоду як епоху інтенсивного пошуку нових моделей державного устрою; розкрити сутність, ідеологічні засади та практики функціонування демократичних, авторитарних і тоталітарних режимів; проаналізувати причини їхнього виникнення та поширення в умовах повоєнної кризи; ознайомити з основними підходами політичної теорії та історіографії до класифікації режимів; розвинути навички порівняльного аналізу політичних систем і критичної оцінки їхньої ефективності та соціальних наслідків.

План заняття:

1. Міжвоєнна криза та передумови політичних експериментів.
2. Демократичні режими міжвоєнної доби: можливості та обмеження.
3. Авторитарні моделі: пошук стабільності та «сильна влада».
4. Тоталітарні режими як радикальний варіант політичної модернізації.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Міжвоєнна криза та передумови політичних експериментів.

Підготовку до цього питання доцільно розпочати з аналізу загального історичного контексту міжвоєнного періоду. Студенти мають з'ясувати, як наслідки Першої світової війни — демографічні втрати, економічна дестабілізація, соціальна фрустрація, криза легітимності старих еліт — створили умови для радикального перегляду політичних форм. Важливо врахувати вплив Версальсько-Вашингтонської системи, економічних криз (особливо Великої депресії), страху перед соціальною революцією та масовою політизацією суспільства. Методично доцільно звернутися до праць з політичної соціології та теорії модернізації. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні, чи були політичні експерименти реакцією на тимчасову кризу, чи

свідченням глибших структурних змін у європейських і світових суспільствах.

2. Демократичні режими міжвоєнної доби: можливості та обмеження.

У межах цього питання студенти мають проаналізувати функціонування демократичних режимів у міжвоєнний період, зосередившись на країнах Західної Європи та Північної Америки. Важливо розглянути особливості парламентської демократії, роль партійних систем, виборчих механізмів і громадянських свобод. Доцільно простежити, як демократичні інститути реагували на соціальні конфлікти, економічні виклики та зростання радикальних рухів. Методично корисно працювати з конституційними актами, програмами політичних партій, статистичними даними виборів. Проблемний підхід передбачає осмислення питання: чому демократія збереглася в одних країнах і зазнала поразки в інших, та чи були її кризові явища наслідком внутрішніх вад або зовнішніх обставин.

3. Авторитарні моделі: пошук стабільності та «сильна влада».

Підготовка до цього пункту має бути зосереджена на аналізі авторитарних режимів як проміжної форми між демократією і тоталітаризмом. Студенти повинні з'ясувати характерні риси авторитарних систем: обмежений політичний плюралізм, домінування виконавчої влади, збереження традиційних еліт і вибіркоче використання репресій. Важливо розглянути приклади країн Центрально-Східної та Південної Європи, з'ясувати мотивацію еліт, які робили ставку на «порядок» і стабільність. Доцільно залучати мемуари, урядові документи, історіографічні оцінки. Проблемний аспект полягає в оцінці того, чи були авторитарні режими спробою модернізації без демократії, чи лише консервацією соціально-політичних проблем.

4. Тоталітарні режими як радикальний варіант політичної модернізації.

Готуючись до цього питання, студенти мають зосередитися на аналізі тоталітаризму як якісно нового типу політичного режиму. Важливо визначити його ключові ознаки: всеохопну ідеологію, монополію влади, масову мобілізацію, контроль над суспільством, використання терору. Доцільно порівняти нацистську Німеччину, фашистську Італію та радянську модель, звертаючи увагу як на спільні риси, так і на відмінності. Методично важливо працювати з програмними документами, промовами лідерів, дослідженнями Г. Арндт та інших теоретиків. Проблемний підхід передбачає осмислення питання: чи був тоталітаризм історичною аномалією, чи продуктом модерної масової політики та кризи ліберальної цивілізації.

Питання для дискусії:

1. Чи були політичні експерименти міжвоєнного часу неминучою реакцією на кризу після Першої світової війни?
2. Чому демократичні режими виявилися більш стійкими в одних країнах, ніж в інших?
3. Чи можна вважати авторитарні режими «меншим злом» у порівнянні з тоталітарними?
4. Наскільки тоталітаризм був продуктом ідеології, а наскільки — соціальних умов?
5. Чи залишили міжвоєнні політичні експерименти довготривалу спадщину для сучасних політичних систем?

Питання для самоконтролю:

1. Які чинники зумовили політичну нестабільність міжвоєнного періоду?
2. Назвіть основні риси демократичних режимів міжвоєнної доби.
3. У чому полягають характерні ознаки авторитарної моделі влади?
4. Які ключові риси відрізняють тоталітарні режими від інших типів політичних систем?

5. Чому порівняльний аналіз політичних режимів є важливим для розуміння історії міжвоєнного часу?

Тема 5. Велика депресія: глобальні економічні та соціальні наслідки. Історичні інтерпретації кризи.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти комплексне розуміння Великої депресії як глобальної економічної, соціальної та політичної кризи міжвоєнного періоду; розкрити її причини, перебіг і масштаби в різних регіонах світу; проаналізувати вплив економічного колапсу на соціальну структуру суспільств, політичні процеси та міжнародні відносини; ознайомити з основними історіографічними й економічними інтерпретаціями Великої депресії; розвинути навички роботи зі статистичними матеріалами, економічними показниками та аналітичними текстами, а також уміння порівнювати національні моделі подолання кризи.

План семінарського:

1. Причини та механізми виникнення Великої депресії.
2. Економічні наслідки кризи в глобальному вимірі.
3. Соціальні й політичні наслідки Великої депресії.
4. Історичні та економічні інтерпретації кризи.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Причини та механізми виникнення Великої депресії.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу економічної ситуації 1920-х рр. у провідних індустріальних країнах. Студенти мають з'ясувати роль фінансової нестабільності, надвиробництва, кредитної експансії, спекуляцій на фондовому ринку та структурних диспропорцій світової економіки. Важливо розрізняти короткострокові тригери (біржовий крах 1929 р.) і довгострокові системні чинники. Методично доцільно працювати зі статистикою виробництва, торгівлі, зайнятості, а також із програмними виступами економістів і політиків. Проблемний підхід полягає

в осмисленні питання, чи була Велика депресія неминучим результатом капіталістичного розвитку, чи наслідком помилкової економічної політики держав.

2. Економічні наслідки кризи в глобальному вимірі.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні простежити масштаби економічного спаду в різних країнах і регіонах світу. Важливо проаналізувати падіння промислового виробництва, сільського господарства, міжнародної торгівлі, банківської системи. Доцільно порівняти перебіг кризи в США, країнах Західної Європи, колоніях та напівколоніальних державах. Методично корисно використовувати порівняльні таблиці, графіки, офіційні звіти. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні причин нерівномірності впливу кризи та її ролі у трансформації світової економічної системи, зокрема у посиленні державного регулювання.

3. Соціальні й політичні наслідки Великої депресії.

Під час підготовки до цього питання слід зосередитися на аналізі соціальних наслідків економічного колапсу: масового безробіття, зростання бідності, соціальної напруженості та радикалізації суспільства. Важливо простежити вплив депресії на політичні процеси, зокрема на зростання авторитарних і тоталітарних рухів, зміну ролі держави в економіці та формування соціальної політики. Методично доцільно залучати мемуари, пресу, соціологічні дослідження того часу. Проблемний підхід передбачає осмислення того, чи стала Велика депресія каталізатором демократичних реформ або, навпаки, сприяла згортанню демократії.

4. Історичні та економічні інтерпретації кризи.

Готуючись до цього пункту, студенти мають ознайомитися з основними інтерпретаціями Великої депресії: класичною ліберальною, кейнсіанською, марксистською, неокласичною та інституціональною. Важливо з'ясувати, як різні теоретичні підходи пояснюють причини кризи й пропонують механізми її подолання. Доцільно працювати з працями Дж. М. Кейнса, сучасними

історико-економічними дослідженнями та дискусіями істориків. Проблемний аспект полягає в оцінці того, які інтерпретації є найбільш переконливими для пояснення глобального характеру та довготривалих наслідків Великої депресії.

Питання для дискусії:

1. Чи була Велика депресія закономірним етапом розвитку світової капіталістичної економіки?
2. Наскільки ефективними були державні втручання в економіку в період кризи?
3. Чому соціальні наслідки депресії в різних країнах мали різний політичний ефект?
4. Чи можна вважати Велику депресію головною передумовою радикалізації міжвоєнної політики?
5. Яка з історичних інтерпретацій Великої депресії є найбільш переконливою і чому?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні причини Великої депресії називають історики та економісти?
2. Якими були головні економічні наслідки кризи для світової економіки?
3. Які соціальні групи найбільше постраждали від депресії?
4. Як Велика депресія вплинула на роль держави в економічному житті?
5. Назвіть основні підходи до інтерпретації Великої депресії.

Тема 6. Агресивні режими 1930-х рр.: ідеологія, пропаганда, масова мобілізація населення.

Сформувати у здобувачів освіти комплексне уявлення про агресивні режими 1930-х рр. як специфічний феномен політичної історії міжвоєнної

доби; розкрити ідеологічні засади нацизму, фашизму та мілітаристських режимів; проаналізувати механізми політичної пропаганди, контролю над масовою свідомістю та організації масової мобілізації населення; з'ясувати зв'язок між внутрішньополітичними практиками цих режимів і їхньою зовнішньополітичною агресією; розвинути навички критичного аналізу ідеологічних текстів, візуальних і нарративних джерел, а також порівняльного підходу до вивчення недемократичних політичних систем.

План заняття:

1. Ідеологічні засади агресивних режимів 1930-х рр.
2. Пропаганда як інструмент формування «нової людини».
3. Масова мобілізація та контроль над суспільством.
4. Зв'язок внутрішньої мобілізації з зовнішньою агресією.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Ідеологічні засади агресивних режимів 1930-х рр.

Підготовку до цього питання доцільно розпочати з аналізу ключових ідеологічних доктрин, що лежали в основі агресивних режимів 1930-х рр. Студенти мають з'ясувати зміст націонал-соціалізму, італійського фашизму та мілітаристського націоналізму в Японії, звертаючи увагу на такі елементи, як культ держави й лідера, ідеї національної винятковості, расизм, антикомунізм і антидемократизм. Методично важливо працювати з програмними документами, політичними маніфестами, промовами лідерів, а також з працями істориків і політологів. Проблемний підхід полягає в осмисленні питання, наскільки ці ідеології були самостійними інтелектуальними системами, а наскільки — інструментами політичної мобілізації та легітимації влади.

2. Пропаганда як інструмент формування «нової людини».

Готуючись до цього пункту, студенти повинні проаналізувати пропаганду як центральний механізм впливу на масову свідомість. Важливо розглянути використання засобів масової інформації, мистецтва, освіти,

символіки, масових свят і ритуалів. Доцільно звернути увагу на роль кінематографа, плакатів, радіо, шкільних програм та молодіжних організацій. Методично корисно працювати з візуальними джерелами та їхнім семіотичним аналізом. Проблемний аспект полягає в оцінці того, наскільки пропаганда була ефективною у формуванні лояльності та чи існували межі її впливу.

3. Масова мобілізація та контроль над суспільством.

Підготовка до цього питання передбачає аналіз механізмів масової мобілізації та соціального контролю. Студенти мають з'ясувати роль партійних структур, воєнізованих організацій, системи доносів, репресивного апарату та поліції. Важливо розглянути, як держава залучала населення до політичної участі, водночас обмежуючи індивідуальну свободу. Доцільно працювати з документами державних органів, спогадами очевидців, сучасними дослідженнями тоталітарних режимів. Проблемний підхід полягає в осмисленні співвідношення добровільної участі та примусу в процесах масової мобілізації.

4. Зв'язок внутрішньої мобілізації з зовнішньою агресією.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні проаналізувати, як внутрішня мобілізація населення була спрямована на виправдання та підтримку зовнішньої експансії. Важливо простежити роль пропаганди у формуванні образу ворога, легітимації війни та підготовки суспільства до збройних конфліктів. Методично доцільно звернутися до зовнішньополітичних промов, газетних матеріалів, військових директив. Проблемний аспект полягає в оцінці того, чи була агресивна зовнішня політика логічним продовженням внутрішніх політичних практик агресивних режимів.

Питання для дискусії:

1. Чи можна вважати ідеологію агресивних режимів щирим світоглядом їхніх прихильників?

2. Наскільки пропаганда визначала поведінку мас у 1930-х рр.?
3. Чи була масова мобілізація переважно добровільною чи примусовою?
4. Яку роль відігравав образ ворога у консолідації суспільства?
5. Чи можна було стримати агресивні режими без воєнного протистояння?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні ідеологічні риси характерні для агресивних режимів 1930-х рр.?
2. Які засоби пропаганди використовувалися для впливу на масову свідомість?
3. У чому полягали механізми масової мобілізації населення?
4. Як внутрішня політика агресивних режимів була пов'язана з їхньою зовнішньою експансією?
5. Які історичні джерела є найбільш інформативними для вивчення цієї теми?

Тема 7. Друга світова війна в історичній долі різних народів: порівняльний аналіз національних наративів.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти комплексне уявлення про Другу світову війну як глобальний історичний феномен та визначальний чинник історичної долі народів; розкрити специфіку національних наративів війни, їхні ідеологічні, політичні та культурні засади; навчити аналізувати та порівнювати офіційні та суспільні інтерпретації війни в різних країнах; розвинути навички критичної оцінки джерел різного типу — офіційних документів, мемуарів, літературних та художніх творів; сформувати здатність усвідомлювати вплив історичних наративів на сучасну політику пам'яті та міжнародні відносини.

План заняття:

1. Глобальний контекст Другої світової війни та основні фронти.
2. Національні наративи війни: формування, відмінності та ідеологічні аспекти.
3. Механізми увічнення пам'яті: пам'ятники, свята, освіта, література.
4. Порівняльний аналіз наративів та їхній вплив на сучасну політику пам'яті.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Глобальний контекст Другої світової війни та основні фронти.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу передумов війни, ключових подій та динаміки конфлікту на різних фронтах: Західному, Східному, Тихоокеанському та Африканському театрах воєнних дій. Студенти мають розуміти хронологію, масштабні людські й економічні втрати, а також взаємозв'язок між політичними рішеннями та ходом бойових дій. Методично доцільно працювати з військовими документами, статистичними звітами, хроніками та сучасними науковими дослідженнями. Проблемний підхід полягає у з'ясуванні, наскільки загальносвітова картина війни відображала конкретні національні досвіди.

2. Національні наративи війни: формування, відмінності та ідеологічні аспекти.

Студенти мають проаналізувати, як різні країни формували власні інтерпретації війни. Важливо розглянути державну політику пам'яті, ідеологічне використання подій, наголошення на героїзмі, жертвах або ролі конкретних народів. Методично доцільно працювати з офіційними історіями, мемуарами, газетними матеріалами та кінохронікою. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні, чому наративи різняться навіть щодо тих самих подій і як політичні обставини формували ці інтерпретації.

3. Механізми увічнення пам'яті: пам'ятники, свята, освіта, література.

Підготовка до цього питання передбачає аналіз конкретних інструментів формування колективної пам'яті: монументи, меморіальні комплекси, державні свята, шкільні програми, художня та документальна література. Студенти повинні оцінити, як суспільство сприймає історичну пам'ять і яким чином вона впливає на національну ідентичність. Методично корисно порівнювати різні приклади на локальному та національному рівнях, використовуючи фото- та відеодокументацію. Проблемний підхід полягає у з'ясуванні того, чи є колективна пам'ять інструментом консолідації суспільства або політичного маніпулювання.

4. Порівняльний аналіз наративів та їхній вплив на сучасну політику пам'яті.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні порівняти національні наративи різних країн щодо ключових подій війни, виявити суперечності та спільні риси, проаналізувати, як історичні наративи впливають на сучасні міжнародні та внутрішні політичні процеси. Методично доцільно працювати з науковими статтями, міжнародними дослідженнями пам'яті, офіційними джерелами різних держав. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні, наскільки історичні наративи є об'єктивними та чи можуть вони стати інструментом примирення або конфронтації між народами.

Питання для дискусії:

1. Чи можна говорити про єдиний «універсальний наратив» Другої світової війни?
2. Яку роль відіграють національні інтереси у формуванні історичних наративів?
3. Чи впливає пропаганда минулого на сучасну політику пам'яті?
4. Наскільки наративи різних народів узгоджуються з фактичними подіями війни?

5. Чи можна використовувати порівняльний аналіз наративів для примирення історичних конфліктів?

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові відмінності національних наративів Другої світової війни?
2. Які засоби формування колективної пам'яті були використані в різних країнах?
3. Як ідеологія впливала на інтерпретацію війни в різних державах?
4. У чому полягає значення порівняльного аналізу історичних наративів?
5. Які джерела є найбільш інформативними для вивчення національних наративів війни?

Тема 8. Повоєнна дипломатія та створення ООН: нові підходи до міжнародної безпеки.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння повоєнної дипломатії як ключового інструменту відновлення міжнародного порядку після Другої світової війни; розкрити процес створення Організації Об'єднаних Націй, її принципи та структуру; проаналізувати нові підходи до забезпечення колективної безпеки та запобігання конфліктам; ознайомити з основними міжнародними угодами, деклараціями та конференціями 1943–1945 рр.; розвинути навички критичного аналізу дипломатичних документів і порівняльного оцінювання ефективності різних моделей міжнародної безпеки.

План заняття:

1. Основні етапи повоєнної дипломатії 1943–1945 рр.
2. Конференції антигітлерівської коаліції: Тегеран, Ялта, Потсдам.
3. Створення ООН: принципи, структура, повноваження.

4. Нові підходи до міжнародної безпеки та механізми запобігання конфліктам.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Основні етапи повоєнної дипломатії 1943–1945 рр.

Підготовку до цього питання слід почати з аналізу політичного та військового контексту другої половини Другої світової війни. Студенти мають з'ясувати, як взаємодія головних союзників (США, СРСР, Великобританія) визначила порядок ведення переговорів та формування повоєнного світу. Доцільно ознайомитися з основними дипломатичними документами, меморандумами, протоколами зустрічей лідерів. Проблемний аспект передбачає осмислення того, чи були домовленості союзників насамперед результатом прагматичної політики, чи ідеологічних принципів, і якою мірою вони відповідали інтересам інших держав.

2. Конференції антигітлерівської коаліції: Тегеран, Ялта, Потсдам.

Готуючись до цього пункту, студенти мають детально вивчити цілі, порядок денний та результати ключових конференцій 1943–1945 рр. Важливо проаналізувати питання фронтів, повоєнних кордонів, репарацій, встановлення сфер впливу та механізми контролю за переможеними державами. Методично доцільно працювати з офіційними протоколами конференцій, публікаціями сучасників та сучасними дослідженнями. Проблемний підхід полягає в осмисленні того, наскільки ці домовленості передбачали довгострокову стабільність і рівноправність держав у післявоєнній системі.

3. Створення ООН: принципи, структура, повноваження.

Під час підготовки до цього питання студенти мають проаналізувати процес розробки Статуту ООН, визначити ключові принципи організації (суверенітет держав, колективна безпека, мирне врегулювання суперечок, заборона застосування сили) та структуру (Генеральна Асамблея, Рада Безпеки, Секретаріат, Міжнародний Суд). Методично доцільно працювати з

офіційним текстом Статуту, матеріалами установчих конференцій та аналітичними дослідженнями. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні, наскільки принципи ООН відображали баланс сил між великими державами та чи була система реальною гарантією миру.

4. Нові підходи до міжнародної безпеки та механізми запобігання конфліктам.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні проаналізувати концепції колективної безпеки, контроль над озброєннями, роль миротворчих місій та інших механізмів ООН. Важливо оцінити, як створення ООН відобразило досвід Першої та Другої світових воєн і чи дозволило впровадити нові підходи до врегулювання конфліктів. Методично доцільно працювати з резолюціями Генеральної Асамблеї, Радбезу, аналізом миротворчих операцій. Проблемний аспект полягає в осмисленні того, чи є структура ООН здатною запобігати глобальним конфліктам у сучасних умовах, враховуючи інтереси провідних держав.

Питання для дискусії:

1. Чи можна вважати повоєнну дипломатію 1943–1945 рр. справді колективним процесом?
2. Наскільки результати конференцій союзників відображали інтереси всіх учасників війни?
3. Чи змогла ООН реалізувати принцип рівноправності держав у післявоєнному світі?
4. Наскільки ефективними були механізми колективної безпеки на ранньому етапі діяльності ООН?
5. Чи могли сучасні інститути міжнародної безпеки запобігти війнам без участі великих держав?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні домовленості були досягнуті на Тегеранській, Ялтинській та Потсдамській конференціях?

2. Які принципи закладені у Статут ООН?
3. Які органи входять до структури ООН і які їхні повноваження?
4. У чому полягають нові підходи до забезпечення міжнародної безпеки після Другої світової війни?
5. Які проблеми та суперечності виникли при створенні системи колективної безпеки?

Тема 9. План Маршалла, економічні реформи в Європі та Японії: моделі відбудови та їхня ефективність.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти комплексне розуміння процесів економічної відбудови після Другої світової війни на прикладі Європи та Японії; розкрити зміст і механізми Плану Маршалла, внутрішні економічні реформи, реструктуризацію промисловості та аграрних секторів; оцінити ефективність різних моделей економічного відновлення та їхній вплив на політичну стабільність і міжнародну інтеграцію; розвинути навички роботи з економічними показниками, статистичними матеріалами, історичними джерелами та аналітичними дослідженнями; навчити порівнювати національні стратегії розвитку й визначати чинники успіху або невдачі економічних реформ.

План заняття:

1. Повоєнна економічна ситуація в Європі та Японії.
2. План Маршалла: завдання, реалізація та вплив на відбудову Західної Європи.
3. Економічні реформи в Японії та їхні результати.
4. Порівняльний аналіз моделей відбудови та оцінка їхньої ефективності.

Методичні вказівки до підготовки:

1. *Повоєнна економічна ситуація в Європі та Японії.*

Підготовку до цього питання доцільно розпочати з аналізу масштабів руйнувань, втрат промислового потенціалу, інфраструктури, житлового фонду та людських ресурсів. Студенти мають ознайомитися з економічними показниками, обсягами ВВП, безробіттям, інфляцією та дефіцитом бюджету. Методично корисно працювати з офіційними статистичними звітами, дослідженнями сучасних економістів та мемуарами політичних лідерів. Проблемний аспект полягає в оцінці того, як різні країни реагували на катастрофічні економічні наслідки війни і чому їхні підходи до відновлення були різними.

2. План Маршалла: завдання, реалізація та вплив на відбудову Західної Європи.

Готуючись до цього пункту, студенти мають дослідити передумови Плану Маршалла, його цілі (економічна стабілізація, модернізація виробництва, інтеграція в європейську економіку) та механізми реалізації допомоги. Важливо проаналізувати результати впровадження Плану: зростання промислового виробництва, розвиток інфраструктури, стабілізацію валют та фінансових систем. Методично доцільно працювати з офіційними документами, звітами адміністрації США, а також дослідженнями економічних істориків. Проблемний аспект полягає в оцінці ролі зовнішньої допомоги порівняно з внутрішніми реформами та національними стратегіями.

3. Економічні реформи в Японії та їхні результати.

Під час підготовки цього пункту студенти повинні ознайомитися з реформами, запровадженими під контролем союзників: земельною, фінансовою, промисловою, податковою та освітньою. Важливо оцінити ефект цих реформ на економічне зростання, розвиток технологій і підвищення продуктивності праці. Методично доцільно використовувати урядові документи, статистичні дані, мемуари американських і японських політичних діячів, наукові праці з економічної історії. Проблемний підхід

полягає у визначенні, які реформи були ключовими для створення «економічного дива» Японії та чи можна ці моделі переносити на інші країни.

4. Порівняльний аналіз моделей відбудови та оцінка їхньої ефективності.

Готуючись до цього пункту, студенти мають порівняти західноєвропейську та японську моделі відновлення за критеріями швидкості економічного зростання, політичної стабільності, інтеграції в міжнародну економіку та соціальної ефективності. Важливо оцінити роль зовнішньої допомоги, внутрішніх реформ та історико-культурних факторів. Методично доцільно використовувати порівняльні таблиці, графіки динаміки ВВП, соціальні та політичні показники. Проблемний аспект полягає в осмисленні того, які фактори визначають успіх економічного відновлення і чи є універсальні моделі відбудови після катастрофічних подій.

Питання для дискусії:

1. Які чинники були вирішальними для успішної економічної відбудови після Другої світової війни?
2. Наскільки зовнішня допомога була важливою порівняно з внутрішніми реформами?
3. Чи можна вважати японську модель економічного зростання універсальною?
4. Які уроки для сучасних економічних криз можна винести з досвіду відбудови?
5. Чи вплинули моделі відбудови на політичну стабільність і міжнародні відносини?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні проблеми економіки Європи та Японії після війни?
2. Які цілі та механізми реалізації Плану Маршалла?
3. Які ключові реформи були впроваджені в Японії?

4. Як оцінюється ефективність європейської та японської моделей відбудови?

5. Які фактори визначають успіх економічного відновлення після катастрофічних подій?

Тема 10. Конфлікти “холодної війни”: Берлін, Корея, Куба, В’єтнам. Порівняльний аналіз причин і наслідків.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про ключові конфлікти “холодної війни” як прояви суперництва між блоками США та СРСР; проаналізувати причини, хід та наслідки конфліктів у Берліні, Кореї, на Кубі та у В’єтнамі; навчити порівнювати різні регіональні кризи за масштабами, характером військових дій, зовнішнім втручанням та політичними наслідками; розвинути навички роботи з міжнародними документами, дипломатичними матеріалами та історичною літературою; сформувати здатність критично оцінювати роль ідеології, геополітики та стратегічних інтересів великих держав у формуванні локальних конфліктів.

План заняття:

1. Берлінська криза та початок блокової системи.
2. Корейська війна: причини, міжнародне втручання та наслідки.
3. Карибська криза та конфлікти на Кубі.
4. В’єтнамська війна: локальні та глобальні наслідки.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Берлінська криза та початок блокової системи.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу післявоєнного поділу Німеччини та формування західного та радянського блоків. Студенти мають з’ясувати причини першої та другої Берлінської криз, включаючи економічні, політичні та ідеологічні аспекти. Методично доцільно працювати з протоколами конференцій союзників, урядовими документами Німеччини,

США та СРСР, а також зі статистикою та хроніками блокади. Проблемний аспект полягає у визначенні того, наскільки конфлікт був локальним або став індикатором глобальної холодної війни.

2. Корейська війна: причини, міжнародне втручання та наслідки.

Готуючись до цього пункту, студенти мають розглянути поділ Корейського півострова після Другої світової війни, ідеологічні та політичні чинники конфлікту, а також роль ООН та ключових держав. Важливо оцінити масштаби військових дій, втрати та соціально-економічні наслідки для Південної та Північної Кореї. Методично корисно працювати з міжнародними резолюціями, звітами військових, мемуарами учасників конфлікту та сучасними дослідженнями. Проблемний підхід полягає у з'ясуванні того, чи можна конфлікт розглядати як локальну війну чи як прояв глобального суперництва.

3. Карибська криза та конфлікти на Кубі.

Під час підготовки цього питання студенти повинні проаналізувати політичну ситуацію в Латинській Америці та причини кубинської кризи 1962 р. Важливо розглянути роль США, СРСР і Куби у конфлікті, загрозу ядерної війни та дипломатичні механізми вирішення кризи. Методично доцільно працювати з урядовими документами, записами переговорів та сучасними дослідженнями. Проблемний аспект полягає у визначенні, як кризові ситуації впливали на баланс сил у глобальному вимірі та на стратегію стримування.

4. В'єтнамська війна: локальні та глобальні наслідки.

Готуючись до цього пункту, студенти мають з'ясувати історичні причини конфлікту, участь США та інших держав, хід бойових дій і масштаби втрат. Важливо оцінити вплив війни на політичну ситуацію у Південно-Східній Азії, внутрішню політику США та СРСР, а також на міжнародну громадську думку. Методично доцільно працювати з офіційними звітами, публікаціями журналістів, мемуарами та сучасними історичними дослідженнями. Проблемний підхід полягає у з'ясуванні, як локальні

конфлікти відображали загальні закономірності “холодної війни” та впливали на її еволюцію.

Питання для дискусії:

1. Які спільні риси мали конфлікти “холодної війни” на Берлін, Корею, Кубу та В’єтнам?
2. Наскільки ідеологія визначала характер локальних конфліктів?
3. Чи могли міжнародні організації ефективно запобігти ескалації цих криз?
4. Яку роль грали ядерна зброя та стратегія стримування у дипломатичних рішеннях?
5. Чи можна вважати локальні війни проявом глобального суперництва США та СРСР?

Питання для самоконтролю:

1. Які були причини Берлінської кризи та як вона вплинула на формування блоків?
2. Які фактори призвели до Корейської війни і який був її хід?
3. Яким чином була врегульована Карибська криза і які наслідки вона мала?
4. Які економічні, політичні та соціальні наслідки мала В’єтнамська війна?
5. У чому полягає порівняльний аналіз цих конфліктів з точки зору причин і наслідків?

Тема 11. Деколонізація: моделі здобуття незалежності, проблеми нових держав, роль ООН.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про процеси деколонізації у другій половині ХХ ст., розкрити різноманітні моделі здобуття незалежності та шлях до державного суверенітету в Азії, Африці та

Латинській Америці; проаналізувати проблеми, з якими стикалися нові держави — політичну нестабільність, економічну відсталість, соціальні конфлікти; ознайомити з роллю ООН у підтримці процесів деколонізації та забезпеченні міжнародного визнання нових держав; розвинути навички роботи з міжнародними документами, історичними джерелами, статистичними матеріалами та науковими публікаціями; навчити порівнювати різні моделі незалежності і оцінювати їхню ефективність у коротко- та довгостроковій перспективі.

План заняття:

1. Передумови та основні етапи деколонізації.
2. Моделі здобуття незалежності: мирні та конфліктні шляхи.
3. Проблеми політичного, економічного та соціального розвитку нових держав.
4. Роль ООН у підтримці процесів деколонізації.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Передумови та основні етапи деколонізації.

Підготовку до цього питання доцільно розпочати з аналізу історичних, політичних та економічних причин занепаду колоніальних імперій після Другої світової війни. Студенти мають ознайомитися з впливом війни на європейські метрополії, зростанням націоналістичних рухів та роллю холодної війни у стимулюванні процесів незалежності. Методично важливо працювати з історичними джерелами, політичними деклараціями націоналістичних рухів та сучасними науковими дослідженнями. Проблемний підхід полягає у визначенні ключових чинників, що прискорювали або стримували процес деколонізації.

2. Моделі здобуття незалежності: мирні та конфліктні шляхи.

Студенти повинні проаналізувати різні моделі здобуття незалежності: мирний перехід, дипломатичний тиск, визвольні війни та революції. Важливо порівняти приклади Індії, Гани, Алжиру та інших країн, оцінити роль лідерів

національно-визвольних рухів, міжнародної підтримки та внутрішніх чинників. Методично доцільно працювати з офіційними актами про незалежність, мемуарами та дослідженнями сучасних істориків. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні, чи існувала універсальна модель здобуття незалежності і які фактори визначали її успіх.

3. Проблеми політичного, економічного та соціального розвитку нових держав.

Готуючись до цього пункту, студенти мають проаналізувати внутрішні проблеми молодих держав: нестабільність політичних систем, відсутність інституційного досвіду, економічну відсталість, етнічні та соціальні конфлікти. Важливо оцінити, як ці проблеми впливали на довгострокову стабільність і розвиток країн. Методично доцільно працювати з економічними звітами, статистичними даними, спогадами лідерів та сучасними аналітичними матеріалами. Проблемний підхід полягає в оцінці того, чи могли зовнішні чинники та міжнародна допомога пом'якшити ці проблеми.

4. Роль ООН у підтримці процесів деколонізації.

Під час підготовки цього пункту студенти повинні ознайомитися з резолюціями ООН щодо деколонізації, діяльністю Комітету з опікування та інших спеціальних органів. Важливо розглянути роль ООН у забезпеченні міжнародного визнання нових держав, моніторингу конфліктів та сприянні мирному переходу влади. Методично доцільно працювати з офіційними документами ООН, дослідженнями міжнародних організацій та аналітичними публікаціями. Проблемний аспект полягає у визначенні того, наскільки ООН могла впливати на реальні процеси незалежності та стабільності молодих держав.

Питання для дискусії:

1. Які чинники були вирішальними для успішного здобуття незалежності?

2. Чи існувала універсальна модель деколонізації, чи все залежало від конкретного контексту?
3. Наскільки міжнародна підтримка, зокрема з боку ООН, впливала на процеси деколонізації?
4. Які проблеми політичного та економічного розвитку були найбільш критичними для нових держав?
5. Чи можна вважати деколонізацію завершеним процесом, чи вона триває у сучасному світі?

Питання для самоконтролю:

1. Які передумови повоєнної деколонізації?
2. Які моделі здобуття незалежності існували і чим вони відрізнялися?
3. Які основні проблеми нових держав у політичній, економічній та соціальній сферах?
4. Яка роль ООН у підтримці процесів деколонізації?
5. Які приклади успішної та проблемної деколонізації можна навести?

Тема 12. Розвиток західних демократій у другій половині ХХ ст.: «економічне диво», держава добробуту, соціальні рухи.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти комплексне розуміння процесів розвитку західних демократій у післявоєнний період; розкрити феномен «економічного дива» у країнах Західної Європи та Японії, механізми зростання виробництва, модернізації промисловості та підвищення рівня життя населення; проаналізувати концепцію держави добробуту та її соціальні, економічні й політичні наслідки; оцінити роль соціальних рухів, таких як рухи за громадянські права, феміністичні рухи та молодіжні контркультури, у трансформації суспільства та політичних інститутів;

навчити критично працювати з економічними, політичними та соціологічними джерелами, порівнювати національні моделі розвитку та усвідомлювати їхній вплив на сучасні демократичні процеси.

План заняття:

1. Повоєнне економічне відновлення та феномен «економічного дива».
2. Держава добробуту: концепції, моделі та соціальні наслідки.
3. Соціальні рухи у Західній Європі та США: боротьба за права та зміни цінностей.
4. Взаємозв'язок економічного зростання, соціальної політики та демократичних інститутів.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Повоєнне економічне відновлення та феномен «економічного дива».

Підготовку до цього питання слід почати з аналізу економічної ситуації у Західній Європі та Японії після Другої світової війни. Студенти мають оцінити темпи відновлення промислового виробництва, структурну модернізацію економіки та вплив Плану Маршалла та інших міжнародних програм. Методично доцільно працювати з економічними звітами, статистичними таблицями, мемуарами політичних і економічних діячів та сучасними історико-економічними дослідженнями. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні того, які фактори визначали швидкість і ефективність відновлення, і чи існувала універсальна модель «економічного дива».

2. Держава добробуту: концепції, моделі та соціальні наслідки.

Готуючись до цього пункту, студенти мають розглянути основні принципи держави добробуту, включно з соціальним забезпеченням, пенсійною системою, охороною здоров'я, освітою та регулюванням ринку праці. Важливо проаналізувати приклади Великої Британії, Франції, Німеччини та скандинавських країн, оцінити вплив соціальної політики на

рівень життя та політичну стабільність. Методично доцільно працювати з законодавчими актами, статистичними даними та аналітичними статтями. Проблемний аспект полягає в оцінці того, наскільки держава добробуту могла поєднувати економічну ефективність та соціальну справедливість.

3. Соціальні рухи у Західній Європі та США: боротьба за права та зміни цінностей.

Під час підготовки до цього пункту студенти повинні ознайомитися з основними соціальними рухами 1960–1980-х рр., такими як рухи за громадянські права у США, феміністичні та молодіжні контркультури в Європі. Важливо оцінити, як ці рухи впливали на політичну систему, законодавство та суспільні цінності. Методично доцільно працювати з газетними матеріалами, мемуарами активістів, соціологічними дослідженнями та монографіями. Проблемний підхід полягає у визначенні взаємозв'язку між соціальними рухами та розвитком демократії.

4. Взаємозв'язок економічного зростання, соціальної політики та демократичних інститутів.

Готуючись до цього пункту, студенти мають проаналізувати, як економічне зростання та соціальні програми впливали на стабільність демократичних інститутів, легітимність урядів та політичну культуру. Важливо оцінити різні національні моделі та визначити чинники їхньої успішності. Методично доцільно використовувати порівняльний аналіз статистики, законодавчих актів та соціальних досліджень. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні того, чи можливий довгостроковий розвиток демократій без поєднання економічного добробуту та соціальної справедливості.

Питання для дискусії:

1. Чи був феномен «економічного дива» універсальним для всіх західних демократій?

2. Наскільки держава добробуту впливала на політичну стабільність та легітимність урядів?

3. Яку роль відіграли соціальні рухи у трансформації суспільних цінностей та інститутів?

4. Чи можна поєднувати економічну ефективність та соціальну справедливість у рамках демократії?

5. Як досвід західних демократій може бути корисним для сучасних постсоціалістичних країн?

Питання для самоконтролю:

1. Які фактори сприяли «економічному диву» в Західній Європі та Японії?

2. Які основні принципи та моделі держави добробуту?

3. Які соціальні рухи були найбільш впливовими у другій половині ХХ ст.?

4. Як економічне зростання та соціальна політика впливали на розвиток демократичних інститутів?

5. Які уроки розвитку західних демократій можна винести для сучасних держав?

Тема 13. Трансформації в країнах соціалістичного блоку: реформи, кризи, опозиційні рухи (порівняльний аналіз).

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння внутрішніх трансформацій у країнах соціалістичного блоку після Другої світової війни; розкрити особливості економічних і політичних реформ, кризових явищ та виникнення опозиційних рухів у різних державах соціалістичного табору; навчити порівнювати моделі реформ у СРСР, Польщі, Угорщині, Чехословаччині та інших країнах; оцінити вплив реформ та криз на соціально-політичну стабільність, економічну ефективність та міжнародні

відносини; розвинути навички роботи з офіційними документами, статистичними матеріалами, мемуарами та дослідженнями сучасних істориків; навчити критично аналізувати причини та наслідки трансформацій, а також роль опозиційних рухів у політичному та соціальному розвитку.

План заняття:

1. Політичні та економічні реформи в країнах соціалістичного блоку.
2. Кризові явища та їхні наслідки: економічні, соціальні та політичні аспекти.
3. Опозиційні рухи та форми протесту проти режимів.
4. Порівняльний аналіз трансформацій та факторів успіху чи невдач.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Політичні та економічні реформи в країнах соціалістичного блоку.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу ключових реформ у СРСР (Хрущовська «відлига», економічні експерименти), Польщі (1956 р.), Угорщині (1956 р.) та Чехословаччині (1968 р.). Студенти мають оцінити цілі реформ, їхні механізми та очікувані результати у політичній і економічній сферах. Методично доцільно працювати з офіційними документами, економічними планами, мемуарами керівників та сучасними науковими дослідженнями. Проблемний аспект полягає у визначенні того, чому реформи були частково успішними або зазнали невдач, та як це впливало на подальший розвиток держав.

2. Кризові явища та їхні наслідки: економічні, соціальні та політичні аспекти.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні проаналізувати економічні кризи, падіння продуктивності, дефіцит товарів, соціальне

незадоволення та політичну нестабільність у країнах соціалістичного блоку. Важливо оцінити, як економічні та політичні проблеми впливали на внутрішню та зовнішню політику держав. Методично доцільно працювати з статистичними матеріалами, звітами урядів, спогадами сучасників та аналітичними дослідженнями. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні взаємозв'язку між економічними труднощами та політичними кризами.

3. Опозиційні рухи та форми протесту проти режимів.

Під час підготовки цього питання студенти мають ознайомитися з опозиційними рухами у Польщі (Солідарність), Чехословаччині (Празька весна), Угорщині (1956 р.) та інших країнах. Важливо оцінити їхню структуру, стратегії, роль інтелігенції та громадських організацій, а також реакцію державної влади. Методично доцільно використовувати мемуари, спогади учасників, документи спецслужб та сучасні історичні дослідження. Проблемний аспект полягає у визначенні того, наскільки опозиційні рухи могли впливати на зміни в політичному курсі держав.

4. Порівняльний аналіз трансформацій та факторів успіху чи невдач.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні порівняти різні моделі реформ і протестів у країнах соціалістичного блоку, оцінити їхню ефективність, масштаби змін та довгострокові наслідки для політичної стабільності, економічного розвитку та міжнародного становища. Методично доцільно використовувати порівняльні таблиці, графіки економічних показників, документи та наукові публікації. Проблемний підхід полягає у визначенні, які фактори (політичні, економічні, культурні) впливали на успіх чи невдачу трансформацій.

Питання для дискусії:

1. Які фактори визначали успіх або невдачу реформ у країнах соціалістичного блоку?

2. Наскільки економічні кризи впливали на політичну стабільність режимів?
3. Яку роль відігравали опозиційні рухи у формуванні політичних змін?
4. Чи можна говорити про універсальні закономірності трансформацій у соціалістичних країнах?
5. Як трансформації у соціалістичному блоці вплинули на міжнародні відносини у другій половині ХХ ст.?

Питання для самоконтролю:

1. Які ключові політичні та економічні реформи були проведені у країнах соціалістичного блоку?
2. Які основні кризи виникали у цих країнах і як вони впливали на суспільство?
3. Які опозиційні рухи були найбільш значущими і які методи вони використовували?
4. Які фактори визначали ефективність реформ і стабільність режимів?
5. У чому полягає порівняльний аналіз трансформацій у різних країнах соціалістичного блоку?

Тема 14. Причини та наслідки розпаду світової соціалістичної системи. Регіональні особливості падіння режимів.

Мета вивчення:

Сформуванати у здобувачів освіти цілісне розуміння причин та процесів розпаду світової соціалістичної системи у кінці ХХ ст.; розкрити економічні, політичні, соціальні та ідеологічні чинники падіння режимів у СРСР та країнах соціалістичного блоку; проаналізувати регіональні особливості трансформацій у Центрально-Східній Європі, Скандинавії, Прибалтиці, на Балканах та у СРСР; оцінити наслідки цих змін для внутрішньої політики,

економіки та міжнародних відносин; навчити працювати з джерелами різного типу — політичними документами, економічними показниками, мемуарами, журналістськими матеріалами та науковими дослідженнями; розвинути навички порівняльного аналізу та критичної оцінки історичних подій.

План заняття:

1. Економічні, політичні та ідеологічні причини розпаду соціалістичної системи.
2. Політичні трансформації у Центрально-Східній Європі та Прибалтиці.
3. Розпад СРСР: внутрішні чинники та міжнародний контекст.
4. Наслідки розпаду соціалістичної системи для регіонів та міжнародних відносин.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Економічні, політичні та ідеологічні причини розпаду соціалістичної системи.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу структурних проблем економіки соціалістичних країн: низька ефективність планового виробництва, технологічне відставання, дефіцит товарів та послуг. Не менш важливо оцінити політичні чинники — бюрократизацію, корупцію, нестачу політичних свобод, а також ідеологічну кризу, втрату легітимності партій. Методично доцільно працювати з економічними та політичними звітами, мемуарами лідерів, сучасними дослідженнями та аналітичними публікаціями. Проблемний аспект полягає у визначенні співвідношення внутрішніх та зовнішніх чинників, що сприяли падінню системи.

2. Політичні трансформації у Центрально-Східній Європі та Прибалтиці.

Студенти повинні проаналізувати події 1989–1991 рр., включно з мирними революціями у Польщі, Чехословаччині, Угорщині та Литві, Латвії та Естонії. Важливо оцінити роль громадянського суспільства, опозиційних

рухів, міжнародних чинників та стратегій переговорів. Методично доцільно працювати з політичними деклараціями, матеріалами опозиційних організацій, газетними джерелами та дослідженнями сучасних істориків. Проблемний аспект полягає у визначенні відмінностей у динаміці трансформацій між регіонами.

3. Розпад СРСР: внутрішні чинники та міжнародний контекст.

Під час підготовки до цього пункту студенти мають проаналізувати політичну децентралізацію, економічні проблеми союзних республік, національні рухи та роль міжнародного середовища. Важливо оцінити процес підписання Біловезьких угод та формування СНД. Методично доцільно використовувати офіційні документи, мемуари керівників, статистичні матеріали та сучасні дослідження. Проблемний підхід полягає у визначенні того, чи можна було уникнути розпаду та які альтернативні сценарії розвитку були можливими.

4. Наслідки розпаду соціалістичної системи для регіонів та міжнародних відносин.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні оцінити економічні, соціальні та політичні наслідки розпаду системи: ринкові реформи, державотворчі процеси, зміни зовнішньополітичного курсу, інтеграцію у міжнародні організації. Важливо порівняти наслідки для різних регіонів, враховуючи соціально-економічний та політичний контекст. Методично доцільно використовувати статистику, офіційні звіти, аналітичні матеріали та історичні дослідження. Проблемний аспект полягає у визначенні довгострокових ефектів розпаду соціалістичної системи для міжнародної безпеки та економічного розвитку.

Питання для дискусії:

1. Які внутрішні та зовнішні чинники були ключовими для розпаду соціалістичної системи?

2. Чому темпи трансформацій різнилися у Центрально-Східній Європі та СРСР?
3. Наскільки роль національних рухів була вирішальною у процесі розпаду режимів?
4. Які економічні та соціальні наслідки розпаду системи для різних регіонів?
5. Чи можна вважати розпад соціалістичної системи закономірним процесом історичного розвитку?

Питання для самоконтролю:

1. Які економічні, політичні та ідеологічні чинники сприяли падінню соціалістичних режимів?
2. Які події відбулися у Центрально-Східній Європі під час мирних революцій?
3. Які внутрішні проблеми сприяли розпаду СРСР?
4. Які наслідки розпаду соціалістичної системи для регіонів та міжнародної політики?
5. У чому полягає регіональна специфіка трансформацій після розпаду системи?

Тема 15. Глобалізація як історичний феномен: нерівність, культурні трансформації, економічні взаємозалежності.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння глобалізаційних процесів як історичного феномену другої половини ХХ – початку ХХІ ст.; розкрити економічні, соціальні та культурні аспекти глобалізації, зокрема посилення економічної взаємозалежності, формування глобальних ринків та нерівність між країнами та всередині суспільств; проаналізувати культурні трансформації під впливом глобальних комунікацій, медіа та транснаціональних корпорацій; навчити працювати з різноманітними

джерелами — економічними даними, статистикою, культурологічними дослідженнями та міжнародними аналітичними матеріалами; розвинути навички порівняльного аналізу впливу глобалізації на різні регіони світу та критичного осмислення її позитивних і негативних наслідків.

План заняття:

1. Глобалізація як історичний процес: концепції та підходи.
2. Економічна взаємозалежність та нерівність у глобальному контексті.
3. Культурні трансформації та поширення глобальних цінностей.
4. Соціальні, політичні та екологічні виклики глобалізації.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Глобалізація як історичний процес: концепції та підходи.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу основних концепцій глобалізації: економічної, політичної, культурної та технологічної. Студенти повинні ознайомитися з різними підходами в історіографії та соціології, зокрема з критичними оцінками феномену. Методично доцільно працювати з науковими статтями, монографіями та аналітичними звітами міжнародних організацій. Проблемний аспект полягає у визначенні, чи глобалізація є новим історичним явищем, чи продовженням довгострокових процесів інтеграції світу.

2. Економічна взаємозалежність та нерівність у глобальному контексті.

Студенти мають проаналізувати економічні наслідки глобалізації: зростання транснаціональних корпорацій, розвиток міжнародної торгівлі, фінансових ринків та інвестиційних потоків. Важливо оцінити нерівність між розвиненими та країнами, що розвиваються, а також внутрішні соціальні диспропорції. Методично доцільно працювати зі статистичними даними Світового банку, МВФ, ООН, економічними дослідженнями та аналітичними

публікаціями. Проблемний підхід полягає у визначенні, чи глобалізація сприяє зростанню чи посилює соціально-економічну нерівність.

3. Культурні трансформації та поширення глобальних цінностей.

Під час підготовки до цього питання студенти повинні проаналізувати, як глобалізація впливає на культурні практики, цінності, медіа, мову, освіту та мистецтво. Важливо оцінити процеси гібридизації культур, транснаціональний обмін і вплив глобальних медіа на локальні традиції. Методично доцільно використовувати культурологічні дослідження, медіааналіз, статистику поширення культурних продуктів. Проблемний аспект полягає у визначенні балансу між глобалізаційними процесами та збереженням національної ідентичності.

4. Соціальні, політичні та екологічні виклики глобалізації.

Готуючись до цього пункту, студенти мають оцінити соціальні та політичні наслідки глобалізації, включно з міграційними процесами, зміною ринку праці, поширенням соціальних рухів, транснаціональним активізмом та екологічними проблемами. Важливо проаналізувати роль міжнародних організацій та регуляторних механізмів у пом'якшенні негативних наслідків глобалізації. Методично доцільно працювати з аналітичними звітами, статистикою, дослідженнями міжнародних організацій. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні того, наскільки глобалізація сприяє стабільності чи створює нові ризики для суспільств.

Питання для дискусії:

1. Чи є глобалізація новим історичним явищем чи продовженням довгострокових процесів інтеграції світу?
2. Наскільки глобалізація сприяє економічному розвитку і водночас посилює нерівність?
3. Як глобалізація впливає на національну ідентичність та культурні традиції?

4. Які політичні та соціальні виклики створює глобалізація для держав та суспільств?

5. Чи можна ефективно регулювати глобалізаційні процеси на міжнародному рівні?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні концепції та підходи до глобалізації існують?

2. Які економічні наслідки глобалізації для країн, що розвиваються та розвинених?

3. Як глобалізація трансформує культурні практики та цінності?

4. Які соціальні, політичні та екологічні проблеми пов'язані з глобалізацією?

5. У чому полягає критичний аналіз позитивних та негативних аспектів глобалізації?

Тема 16. Регіональні конфлікти й нові центри сили у XXI столітті: Близький Схід, Азія, Африка.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти комплексне розуміння сучасних регіональних конфліктів та формування нових центрів політичної, економічної та військової потуги у XXI столітті; проаналізувати причини, динаміку та наслідки конфліктів на Близькому Сході, у Південно-Східній та Південній Азії, Африці; оцінити роль регіональних гравців, транснаціональних корпорацій, міжнародних організацій та глобальних держав у підтриманні стабільності або ескалації конфліктів; розвинути навички роботи з політичними, економічними, соціологічними та медійними джерелами; навчити проводити порівняльний аналіз регіональних процесів, визначати їхні закономірності, ризики та потенційні сценарії розвитку.

План заняття:

1. Причини та типи регіональних конфліктів у XXI столітті.

2. Нові центри сили: економічні та політичні аспекти.
3. Міжнародне втручання та роль глобальних організацій.
4. Наслідки регіональних конфліктів для світової безпеки та розвитку.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Причини та типи регіональних конфліктів у XXI столітті.

Підготовку до цього питання слід почати з аналізу основних причин сучасних конфліктів: етнічних, релігійних, ресурсних, політичних та економічних. Студенти мають оцінити роль історичних передумов, зовнішнього втручання та геополітичних амбіцій держав. Методично доцільно працювати з аналітичними звітами ООН, Міжнародного інституту стратегічних досліджень, матеріалами медіа та науковими статтями. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні того, чому деякі конфлікти локалізовані, а інші набувають міжнародного характеру.

2. Нові центри сили: економічні та політичні аспекти.

Студенти повинні проаналізувати формування нових центрів політичної та економічної потуги, таких як Китай, Індія, Бразилія, Туреччина, регіональні союзи на Близькому Сході та в Африці. Важливо оцінити їхню економічну динаміку, вплив на регіональні та глобальні процеси, а також роль у міжнародній політиці. Методично доцільно працювати з економічними рейтингами, політичними оглядами, аналітичними публікаціями та картами впливу. Проблемний аспект полягає у визначенні потенційних суперечностей між новими центрами сили та традиційними глобальними гравцями.

3. Міжнародне втручання та роль глобальних організацій.

Під час підготовки цього пункту студенти повинні оцінити вплив ООН, НАТО, Африканського союзу, ШОС та інших міжнародних інституцій на регіональні конфлікти. Важливо розглянути ефективність миротворчих місій, санкцій, дипломатичних ініціатив та економічних програм. Методично

доцільно працювати з офіційними звітами, резолюціями, аналітичними матеріалами та дослідженнями істориків і політологів. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні того, наскільки міжнародне втручання здатне забезпечити стабільність або навпаки – ескалацію конфліктів.

4. Наслідки регіональних конфліктів для світової безпеки та розвитку.

Готуючись до цього пункту, студенти повинні оцінити економічні, соціальні, гуманітарні та політичні наслідки конфліктів у регіонах для глобальної безпеки, міжнародної торгівлі, міграційних процесів та формування нових альянсів. Методично доцільно працювати з статистикою міжнародних організацій, аналітичними звітами, картографічними матеріалами та сучасними дослідженнями. Проблемний аспект полягає у визначенні ризиків для глобальної стабільності та перспектив розвитку регіонів.

Питання для дискусії:

1. Які основні чинники сучасних регіональних конфліктів на Близькому Сході, в Азії та Африці?
2. Наскільки нові центри сили змінюють баланс глобальної політики?
3. Чи ефективні міжнародні організації у запобіганні конфліктам та підтриманні миру?
4. Які соціально-економічні наслідки регіональних конфліктів для населення та країн-сусідів?
5. Чи можна передбачити подальші сценарії розвитку регіональних конфліктів та формування центрів сили?

Питання для самоконтролю:

1. Які типи та причини регіональних конфліктів у XXI столітті?
2. Які країни та регіональні об'єднання стали новими центрами сили?

3. Яку роль відіграють міжнародні організації у врегулюванні конфліктів?

4. Які основні наслідки регіональних конфліктів для світової безпеки та розвитку?

Тема 17. Технологічні та соціальні зміни початку XXI ст.: цифрові революції, інформаційні війни, світові ризики.

Мета вивчення:

Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння технологічних та соціальних змін, що відбулися на початку XXI століття, та їхнього впливу на міжнародні відносини, економіку і суспільство; проаналізувати цифрові революції, розвиток інформаційних технологій, їхній вплив на комунікацію, економіку, політику та культуру; розглянути феномен інформаційних війн та пропаганди в цифровому просторі; оцінити сучасні глобальні ризики — екологічні, кібернетичні, пандемічні, економічні та політичні; навчити студентів працювати з науковими публікаціями, статистичними даними, кейсами, офіційними документами та аналітичними звітами; розвинути навички критичного аналізу, порівняльного дослідження технологічних і соціальних трансформацій та прогнозування їхніх наслідків.

План заняття:

1. Цифрові революції та їхній вплив на економіку, політику та культуру.
2. Інформаційні війни та трансформація політичної комунікації.
3. Соціальні зміни: міграція, урбанізація, зміни в трудових відносинах.
4. Глобальні ризики та виклики для безпеки в XXI столітті.

Методичні вказівки до підготовки:

1. Цифрові революції та їхній вплив на економіку, політику та культуру.

Підготовку до цього питання слід розпочати з аналізу ключових технологічних новацій: Інтернет, мобільні комунікації, штучний інтелект, блокчейн, автоматизація виробництва. Студенти мають оцінити їхній вплив на економічні структури, глобальні ринки, політичні процеси та культурні практики. Методично доцільно працювати з аналітичними звітами ООН, Світового банку, науковими статтями та кейсами компаній. Проблемний аспект полягає у визначенні балансу між технологічним прогресом і ризиками соціальної нерівності та економічної концентрації.

2. Інформаційні війни та трансформація політичної комунікації.

Студенти повинні проаналізувати використання цифрових платформ для пропаганди, маніпуляцій суспільною свідомістю, політичних кампаній та кібератак. Важливо оцінити роль соціальних мереж, медіа та державних і недержавних акторів у поширенні дезінформації. Методично доцільно працювати з кейсами виборчих кампаній, звітами аналітичних центрів, медіааналізом та публікаціями істориків і політологів. Проблемний аспект полягає у з'ясуванні ефективності протидії інформаційним загрозам та обмежень свободи слова.

3. Соціальні зміни: міграція, урбанізація, зміни в трудових відносинах.

Під час підготовки до цього пункту студенти повинні оцінити соціальні наслідки технологічних змін: трансформацію ринку праці, віддалену зайнятість, міграційні потоки, зростання урбанізації, зміни культурних і соціальних моделей. Методично доцільно використовувати статистику міжнародних організацій, дослідження соціологів, кейси урядів і корпорацій. Проблемний аспект полягає у визначенні того, як технологічні зміни впливають на соціальну нерівність і мобільність.

4. Глобальні ризики та виклики для безпеки в XXI столітті.

Готуючись до цього пункту, студенти мають оцінити сучасні загрози: кібернетичні атаки, екологічні катастрофи, пандемії, економічні кризи,

конфлікти через ресурси. Важливо аналізувати заходи міжнародних організацій та держав для їхнього прогнозування та мінімізації. Методично доцільно працювати з аналітичними звітами ООН, НАТО, МОЗ, науковими публікаціями та кейсами кризових ситуацій. Проблемний аспект полягає у визначенні здатності сучасних інституцій та суспільств реагувати на глобальні виклики.

Питання для дискусії:

1. Наскільки цифрові революції трансформували економіку, політику та культуру XXI століття?
2. Яку роль відіграють інформаційні війни у сучасних міжнародних конфліктах?
3. Як технологічні зміни впливають на соціальну нерівність та ринок праці?
4. Які глобальні ризики є найбільш загрозливими для світової безпеки?
5. Чи можна ефективно регулювати вплив технологій на суспільство та політику?

Питання для самоконтролю:

1. Які основні досягнення цифрової революції вплинули на світову економіку та політику?
2. Що таке інформаційні війни та які методи вони використовують?
3. Які соціальні зміни супроводжують технологічні трансформації?
4. Які сучасні глобальні ризики загрожують безпеці та стабільності світу?
5. Які інструменти міжнародні організації та держави застосовують для мінімізації цих ризиків?

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Самостійна робота є невід'ємною складовою процесу навчання вищої школи та має важливе значення для оволодіння дисципліною «Новітня історія країн світу». Вона дозволяє здобувачам глибше засвоїти матеріал, сформувати навички аналізу історичних процесів, опанувати методику роботи з джерелами, розвивати критичне мислення та вміння систематизувати інформацію. Самостійна робота сприяє формуванню академічної самостійності, відповідальності за результати власного навчання та умінню аргументовано висловлювати власну позицію під час дискусій, семінарів та письмових робіт.

Основна мета самостійної роботи полягає у поглибленому опануванні теоретичного та фактичного матеріалу, що викладається на лекціях і семінарах. Виконання самостійних завдань дозволяє здобувачам освіти не лише повторити інформацію, а й критично її осмислити, зіставити різні джерела, проаналізувати факти та події з позицій історичної науки. Це допомагає формувати комплексне уявлення про соціально-політичний, економічний, культурний та науковий розвиток окремих країн і регіонів світу у визначені історичні періоди. Самостійна робота сприяє розвитку умінь робити історичні порівняння, визначати причинно-наслідкові зв'язки та формувати власні висновки на основі наукових даних.

Також самостійна робота дозволяє студентам готуватися до дискусій на семінарських заняттях, писати аналітичні та реферативні роботи, а також підготуватися до контролю знань. Вона стимулює інтерес до історичної науки та формує вміння використовувати сучасні методи дослідження історичних процесів, що є особливо важливим для дисциплін, пов'язаних із всесвітньою історією.

Ефективна самостійна робота передбачає організований та системний пошук інформації. Насамперед слід визначити ключові питання та проблеми, які необхідно опрацювати відповідно до завдання. Пошук інформації може здійснюватися за такими напрямками:

1. Навчальна література – підручники, навчальні посібники, енциклопедії, що рекомендуються викладачем. Вони надають базову, перевірену та структуровану інформацію, яка є основою для подальшого аналізу.

2. Наукові статті та публікації – сучасні наукові журнали, збірники конференцій, праці дослідників у галузі всесвітньої історії. Вони дозволяють ознайомитися з різними точками зору, сучасними методами дослідження та дискусійними питаннями.

3. Джерела епохи – хроніки, укази, листи, мемуари, договори, офіційні документи, статистичні матеріали. Робота з первинними джерелами дозволяє студентам аналізувати фактичний матеріал безпосередньо, формувати критичне ставлення до історичних фактів та робити власні висновки.

4. Електронні ресурси – наукові бази даних, цифрові архіви, бібліотеки, відкриті історичні портали. Важливо перевіряти достовірність і наукову цінність електронних джерел, користуватися авторитетними сайтами та електронними бібліотеками.

Під час пошуку інформації студент повинен систематизувати матеріал, робити нотатки, виділяти ключові дати, події, особистості, поняття, а також звертати увагу на причинно-наслідкові зв'язки та історичні закономірності.

Робота з джерелами потребує дотримання чітких правил, що забезпечують наукову достовірність та правильне оформлення роботи:

1. Визначення типу джерела – первинне чи вторинне. Первинні джерела дозволяють вивчати безпосередньо фактичний матеріал,

вторинні – аналізувати його та ознайомлюватися з інтерпретаціями істориків.

2. Критичний аналіз джерела – необхідно оцінювати авторство, час створення, мету та контекст джерела, визначати можливу упередженість або обмеження інформації.

3. Порівняння джерел – для глибшого розуміння подій доцільно зіставляти різні джерела, звертати увагу на розбіжності у фактах та оцінках, формулювати власні висновки.

4. Фіксування інформації – вести записи у зручній формі: конспекти, таблиці, схеми, хронології, цитати з точним зазначенням джерела.

5. Посилання на джерела – всі використані матеріали повинні бути правильно оформлені у роботі відповідно до академічних стандартів. Це забезпечує достовірність і наукову етику.

Результати самостійної роботи слід оформлювати у структурованому та логічному вигляді, дотримуючись вимог академічної доброчесності. Конкретні вимоги до оформлення визначаються специфікою завдання.

По кожній темі здобувач виконує одне із запропонованих завдань на власний вибір.

ЗАВДАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ:

Тема 1. Модернізаційні процеси кінця XIX – початку XX ст.: порівняльний аналіз економічних і соціальних змін у провідних країнах Європи та США.

1. Скласти таблицю порівняння економічного розвитку Великої Британії, Німеччини, Франції та США наприкінці XIX – на початку XX ст.
2. Проаналізувати вплив промислової революції на структуру зайнятості в цих країнах.
3. Дослідити соціальні реформи: умови життя робітників, освіту та соціальний захист.
4. Визначити ключові інновації та технології, що стимулювали економічне зростання.
5. Написати короткий есей про взаємозв'язок економічних і соціальних трансформацій у різних країнах.

Тема 2. Роль колоніальних імперій у формуванні міжнародної системи перед Першою світовою війною.

1. Підготувати карту колоніальних імперій Європи на початку XX ст.
2. Оцінити економічну вигоду колоній для метрополій.
3. Проаналізувати політичний вплив колоніальних володінь на міжнародні союзи та конфлікти.
4. Порівняти стратегії управління колоніями у Британії та Франції.
5. Написати доповідь про роль колоніальної конкуренції у підготовці до Першої світової війни.

Тема 3. Проблема «втраченого покоління» у світовій культурі та літературі: відображення травми війни.

1. Скласти хронологію появи літературних творів «втраченого покоління».
2. Проаналізувати автобіографічні та художні джерела для розуміння психологічного стану ветеранів.
3. Визначити характерні теми і мотиви в творах Ернеста Хемінгуея, Ф.С. Фіцджеральда та інших авторів.
4. Порівняти реакцію різних культур на травму війни (Європа та США).
5. Підготувати есе про вплив «втраченого покоління» на подальший розвиток літератури та культури.

Тема 4. Роль міжнародних переговорів 1920-х років у стабілізації післявоєнної Європи (Генуезька конференція, Рапалльський договір).

1. Описати основні цілі Генуезької конференції та її учасників.
2. Проаналізувати положення Рапалльського договору та його наслідки для Європи.
3. Визначити вплив цих переговорів на стабілізацію економіки та політики після Першої світової війни.
4. Порівняти позиції провідних держав щодо репарацій та фінансової допомоги.
5. Підготувати коротку презентацію про значення цих переговорів для формування міжнародної системи міжвоєнного періоду.

Тема 5. Соціальна база та специфіка європейських політичних рухів міжвоєнного часу: комунізм, фашизм, націонал-соціалізм, християнська демократія

1. Скласти таблицю основних ідей та соціальної бази кожного руху.

2. Проаналізувати роль економічної кризи 1929–1933 рр. у зміцненні політичних рухів.
3. Визначити ключові лідерські фігури та їхні програми.
4. Порівняти методи мобілізації мас і пропаганду у фашизмі та комунізмі.
5. Написати есе про вплив політичних рухів на формування державного ладу у міжвоєнний період.

Тема 6. Культурні трансформації 1920–1930-х рр.: авангард, кіно, модернізм, «джазова епоха».

1. Скласти хронологію основних авангардних течій у Європі та США.
2. Проаналізувати роль кінематографу у формуванні масової культури.
3. Підготувати короткий аналіз художніх та музичних стилів модернізму.
4. Визначити вплив джазової культури на суспільне життя та молодіжні рухи.
5. Підготувати порівняльний огляд культурних трансформацій у Європі та Америці.

Тема 7. Глобальні наслідки Другої світової війни: демографічні, культурні, економічні аспекти.

1. Скласти статистичні дані щодо демографічних втрат у різних регіонах світу.
2. Проаналізувати культурні зміни у післявоєнній Європі та США.
3. Оцінити економічні наслідки війни та плани відбудови.
4. Визначити вплив війни на міжнародну політику та структуру влади.

5. Написати есе про взаємозв'язок економічних, демографічних і культурних наслідків війни.

Тема 8. Порівняння моделей відбудови в Західній Європі, Японії та СРСР після 1945 р.

1. Підготувати порівняльну таблицю економічних програм відбудови.

2. Проаналізувати роль зовнішньої допомоги (План Маршалла, радянські методи).

3. Визначити соціальні та політичні наслідки відбудови для населення.

4. Порівняти ефективність моделей відновлення промисловості та інфраструктури.

5. Написати короткий аналітичний огляд впливу відбудови на міжнародну політику.

Тема 9. Формування блокового світу: порівняльний аналіз НАТО, ОВД та Руху неприєднання.

1. Скласти таблицю членів та основних цілей НАТО, ОВД і Руху неприєднання.

2. Проаналізувати політичні й військові механізми впливу кожного блоку.

3. Визначити роль блоків у конфліктах холодної війни.

4. Порівняти зовнішньополітичні стратегії блоків та нейтральних країн.

5. Підготувати есе про вплив блокової системи на міжнародну безпеку.

Тема 10. Колоніальні війни другої половини XX ст.: Алжир, В'єтнам, Ангола, Індокитай

1. Скласти хронологію ключових конфліктів та повстань.
2. Проаналізувати причини та хід боротьби за незалежність у кожній країні.
3. Визначити роль зовнішніх держав у цих війнах.
4. Порівняти тактику і стратегії визвольних рухів.
5. Написати короткий аналітичний огляд наслідків колоніальних війн для регіонів.

Тема 11. Глобальні екологічні рухи 1960–1990-х рр.: витоки, ідеологія, вплив на міжнародну політику.

1. Скласти хронологію виникнення основних екологічних рухів.
2. Проаналізувати основні ідеологічні положення рухів.
3. Визначити вплив екологічних рухів на національні та міжнародні політики.
4. Порівняти успішні кампанії екологічного активізму у різних регіонах.
5. Написати есе про роль екологічних рухів у формуванні глобальної свідомості.

Тема 12. Деколонізація в Африці у 1950–1970-х роках: політичні моделі нових держав та причини їх нестабільності.

1. Підготувати карту процесу деколонізації Африки.
2. Проаналізувати політичні системи нових держав і їхні виклики.
3. Визначити економічні та соціальні чинники нестабільності.
4. Порівняти підходи до державотворення у різних африканських країнах.

5. Написати есе про взаємозв'язок колишнього колоніального досвіду і політичної стабільності.

Тема 13. Постколоніальні трансформації Південної Азії: політичний розвиток Індії, Пакистану, Бангладеш та Шрі-Ланки.

1. Скласти хронологію основних політичних подій у цих країнах після здобуття незалежності.
2. Проаналізувати внутрішньополітичні конфлікти та їхні причини.
3. Визначити роль релігії та етнічних чинників у політичному житті.
4. Порівняти економічні моделі розвитку нових держав.
5. Написати короткий аналітичний огляд зовнішньополітичних орієнтирів країн регіону.

Тема 14. Китай після 1949 року: від маоїзму до реформ Дена Сяопіна та формування «соціалізму з китайською специфікою».

1. Скласти хронологію ключових реформ та політичних змін у Китаї після 1949 року.
2. Проаналізувати соціально-економічні наслідки політики Мао Цзедуна.
3. Визначити основні напрями реформ Дена Сяопіна та їх ефективність.
4. Порівняти моделі розвитку до та після реформ.
5. Написати есе про особливості китайського соціалізму та його вплив на сучасну економіку.

Тема 15. Політичні режими Латинської Америки у 1960–1980-х роках: військові диктатури, революційні рухи та перехід до демократії.

1. Підготувати карту основних авторитарних режимів Латинської Америки у 1960–1980-х рр.

2. Проаналізувати причини встановлення військових диктатур.
3. Визначити роль революційних рухів у зміні політичної системи.
4. Порівняти шляхи переходу до демократії у різних країнах.
5. Написати аналітичне есе про взаємодію внутрішніх і зовнішніх чинників політичних змін.

Тема 16. Регіональні конфлікти і геополітичне суперництво у другій половині XX ст.: Близькосхідний конфлікт, Ірано-іракська війна, війни на Африканському Розі.

1. Скласти хронологію ключових подій кожного конфлікту.
2. Проаналізувати основних учасників та їхні мотиви.
3. Визначити роль глобальних держав у конфліктах.
4. Порівняти військові та дипломатичні стратегії сторін.
5. Написати есе про вплив регіональних конфліктів на міжнародну безпеку.

Тема 17. Формування інформаційного суспільства наприкінці XX – на початку XXI ст.: вплив цифрових технологій на глобальні процеси.

1. Скласти хронологію основних етапів формування інформаційного суспільства.
2. Проаналізувати вплив Інтернету та цифрових технологій на економіку та політику.
3. Визначити роль соціальних мереж у масовій комунікації та політичних процесах.
4. Порівняти досвід різних регіонів світу у впровадженні цифрових технологій.
5. Написати есе про позитивні та негативні наслідки цифрової трансформації для глобального розвитку.

Тема 18. Нерозв'язані конфлікти постбіполярного світу: Балкани, Кавказ, Близький Схід – історичне підґрунтя та сучасні наслідки.

1. Скласти хронологію ключових подій нерозв'язаних конфліктів.
2. Проаналізувати історичні передумови конфліктів у регіонах.
3. Визначити сучасні наслідки для політичної стабільності та економічного розвитку.
4. Порівняти зовнішньополітичні позиції ключових держав щодо конфліктів.
5. Написати аналітичне есе про перспективи врегулювання та роль міжнародних організацій.

Рекомендована література

1. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1945 р. - початок ХХІ ст.) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Баран З. А., Кигіаренко Г. М., Козицький А. М., Мовчан С. П., Сіромський Р. Б., Швагуляк М. М. ; за ред. М. М. Швагуляка. Львів: Тріада плюс, 2011. 700 с. (не перевидавалось)
2. Терещенко Т.В. Новітня історія країн Азії, Африки та Латинської Америки (1945–2024 рр.): навчальний посібник. Черкаси : Вид. від. ЧНУ, 2025. 336 с.
3. Світова історія ХХ–ХХІ століття. Енциклопедичний словник / за ред. І. Підкови, Р. Шуста. Видання третє . Львів: Літопис, 2020. 1284 с.
4. Клименко В.А., Чубар Н.В. Історія сучасного світу: навчальний посібник. К.: КНУ, 2020. 140 с.
5. Огорокова В. В. Новітня історія країн Азії, Африки та Латинської Америки (з 1945 року) : навчальний посібник (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта «Історія»). Одеса: Ун-т Ушинського, 2022. 238 с.
6. Блек Д. Історія світу від найдавніших часів до сьогодення. Харків: Віват, 2021. 253 с.
7. Дейвіс Н. Європа: Історія. Київ, Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2018. 1463 с. (не перевидавалось)
8. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр.: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання, доповнене, перероблене. Київ, 2013. 412 с.
9. Городня Н.Д. Історія країн Азії та Африки у ХХ столітті: курс лекцій. Навчальний посібник для студентів історичних факультетів. К.: КНУ, 2023. 284 с.

10. Газін В.П., Копилов С.А. Новітня історія країн Європи та Америки 1918-1945 рр.: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-е видання, доповнене, перероблене. Київ, 2013. 412 с. (не перевидавалося)

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Інститут всесвітньої історії НАН URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/>
2. Науковий журнал “Проблеми всесвітньої історії” URL: <https://journal.ivinas.gov.ua/pwh>
3. World History Encyclopedia URL: <https://www.worldhistory.org/>
4. Інтерактивний віртуальний всесвітній музей URL: <https://www.historypin.org/en/collections>
5. Підбірка кращих сайтів з історичної тематики URL: <https://besthistorysites.net/>
6. Європейська історія онлайн URL: <http://ieg-ego.eu/en/ego>